

KODUTUNDE HOIDJA

Aliise Vaasma tõstab lauale sületäie mahukaid mappe uurimistöödega ja lahkub tundi.

Pilk jääb kinni esimesele pealdisega «Kodutunne». Tiitelleht annab teada, et selle töö on 1982. aastal kirjutanud seitsmenda klassi poiss Tiit Jors. On kirjutanud kahest majandist — Vinni näidissovhoostehnikumist ja Vilde kolhoosist. Iseloomustanud nende töötajaid ja rahvustlikku koosseisu, vaadeldud, kuidas nad on kodunenud ja kuivõrd on neis tekkinud kodutunne...

«Vinni näidissovhoostehnikumi piirkonna minevik ja olevik. I 1983» — nii on pealkirjastatud järgmine töö. Autorit, Viru-Jaagupi kooli seitsmenda klassi õpilast Indrek Vaasmat on retsenserinud Eesti NSV Põllumajandusministeeriumi Oppe-metoodika Kabineti juhataja H. Mahlapuu: «... Opilase huvi kodupiirkonna ajaloo vastu väärib tunnustust.» Noor autor on selle töö kavandanud viie aasta peale ning oma mõtted sõnastanud nii: «Sedamööda, kuidas raskeneb töö, suurenevad minu kogemused ja oskused. Viru-Jaagupi on minu kodukoht ja enamik tema inimestest töötab Vinni näidissovhoostehnikumis...»

Võtkem järgmised tööd. Need räägivad Vilde kolhoosi ja Vinni näidissovhoostehnikumi kultuurialastest sidemetest vennasvabariikide ja teiste maadega, Viru-Jaagupi alevikude elanikest ja Eesti NSV rahvakunstnik Ferdinand Veikest, kelle lapseõlvekodu siinmail jne. Retsensendid ENSV Teaduste Akadeemia Kodu-uurimise Komisjoni esimees professor V. Tarmisto, TA Majanduse Instituudi vanemteadur K. Laas, Teatri- ja Muusikamuuseumi teatriosakonna juhataja L. Kirepe jt. on neid ja teisi töid esile tõstnud ning andnud loe neid ette kanda vabariiklikel noorte kodu-uurijate konverentsidel. Aga eriti on nad hinnanud õpilaste töid sellepärast, et «... andmete kogumisega kodupaiga ajaloo kohta kaasnevad ka suurem arusaamine ja lugupidamine ümbritseva suhtes, rääkimata sellest, mida iga uurimus tulevikku jaoks talletab.»

Õpilaste hea juhendaja kommunist Aliise Vaasma tunnetab neid suuri muudatusi, mis Eesti külas viimaseil aastakümneil on toimunud ja mida ajalooline trükisõna veel ei kajasta. Tal on praegu südamest kahju, et ta juba 35 aastat tagasi ei tegelnud kodu-uurimisega. Nüüd on paljusid andmeid üsna raske kätte saada. Aga kui keegi seda tööd ei tee, oleksid tulevased põlvkonnad millegi poolest vaesemad.

● Aliise Vaasma

Nii ongi Vinni ajaloo kirjanepanek — kivikalmetest ja mälestistest kuni tänapäevani — suur ja tõsine töö. Või võtame meie sõjaveteranide mälestused. Millal siis veel peaks üles kirjutama kui mitte praegu? «925. laskurpolgu jalaluurerühma veteranide kraluuri kohta ütleb A. Vaasma, et need mehed on küll kirjutanud sõjamälestustest, kuid nad on ka silmas pidanud, et kirjutavad lastele. Nad on oma kirjadesse poetanud seda, mida nad on tahtnud just lastele öelda. Kui õpilased neid kirjutisi loevad, kui õpetajad neid tunnis kasutavad, on sellel kahtlemata kasvatustlik mõju.»

Koduümbruse mineviku ja tänapäeva tundmine süvendab kodutunnet. Kui ma Aliise Vaasmat küsisin, mida ta oma kahe poja kasvatamisel tähtsaimaks on pidanud, siis ta nii vastaski:

«Seda, et nad oma kodu hoiaksid.»

Ja näha on, et Aliise Vaasma tunneb rõõmu sellest, kui Viru-Jaagupi koolis töötab noore õpetajana tema vanema poja naine Ülde Vaasma. «Muidu oleksid Vaasmad koolist otsa saanud,» naljatab ta. «Meheisa Hindrik Vaasma oli esimene, kes tuli 1894. a. Kehala ja hiljem juba Viru-Jaagupi kooli õpetajaks. Tema tööd jätkas poeg Heino Vaas-

ma, ja kui mind 1948. aastal siia vanempioneerijuhiks suunaqi, oli Heino Vaasma enne seda valla pioneerijuht, seejärel samuti siin õpetaja. Miniga läheb nüüd siis juba neljas ring...»

Ja küllap on kodune õhkkond mingil määral mõjunud, et Aliise Vaasma ongi ainult õpetajaks tahtnud saada. See soov viis ta 1945. aastal Rakvere Õpetajate Seminari ja sundis hiljem õpetajatöö kõrvalt kõrgkooli lõpetama. See tõi ta kunagi Viru-Jaagupisse, mida ta on oma kodus pidanud siiani ja on õpetanud seda tegema ka oma õpilasi.

Vanempioneerijuhi aastaid peab Aliise Vaasma oma parimaiks aastaiaks. Ja koolis tun-

ti heameelt, et tuli noor inime, kes tahtis ja jõudis palju teha. 1957. aastal, kui Viru-Jaagupisse tuli keskkool, sai temast õppealajuhataja. Aga töö lastega jäi siiski südamelehedasemaks, kuigi õppealajuhataja on tundnud rahuldust ka sellest, et Viru-Jaagupi kooli õpetajad on ikka valmis olnud kõike tegema ning kool on suutnud oma ülesandeid täita, koolitöö hindajate arvates hästigi täita.

Ja kui me rääkisime sellest, kuidas õpilastesse on süstitud õiget arusaamist oma tööst ja õhutatud tegutsemistahtmist õhtiaspool kooli, siis jõudisime Aliise Vaasmaga jälle selleni, et suurel määral on abi olnud kodu-uurimisest. Kodupaigaga seotud teemad on aidanud kasvatustööst huvituma panna üldsust — majandirahvast, lapsevanemaid, kaadri- ja klubitöötajaid jt. Kuidas teistsi olekski võimalik vajalike andmeid kätte saada, kuidas korraldada küsitlusi ja ankeete. Nii on aastatega kujunenud ja nii on töö ka tulemusi olnud. See on omakorda aidanud lastes huvi üleval hoida, täiskasvanute abiga on nad tunnetanud oma töö vajalikkust. Ainult kodu-uurimisega tegelevad õpetajad (nagu seda on Viru-Jaagupi koolis veel Mia Tikop) oskavad hinnata töö mahukust: arvukat kirjavahetust, küsitluslehtede koostamist ja läbitöötamist, muuseumides ja arhiivides istumisi... ning ikka ja jälle õpilaste juhendamist. Et vabariiklikus konkursis vastu pidada, peab uurimistöö ka sisult ja vormilt nõuetekohane välja nägema. Sedagi on eesti keele õpetaja Aliise Vaasma õpetama pidanud.

See töö on tehtud põhitöö kõrvalt, samuti ühiskondliku tegevuse — parteisekretäri asetäitja ning eluaegse propagandisti kohustuste — kõrvalt. Sinna on läinud pühad ja pühapäevad ja küllap oskavad kodused kõige paremini töömahtu hinnata. See on Aliise Vaasma sooja südamega tehtud töö, nagu kõik muugi, mida ta ette võtnud. Kodutunne on see hea tunne, mis on toetanud. Sest just kodus on Aliise Vaasma kuulnud: seal ja seal elab veel vana inimene, kes teab mõndagi rääkida, sa peaksid ka temani jõudma...

Helgi PAJO
Enno KAPSTASE foto